

Kształtowanie świadomości i ekspresji kulturalnej na przykładzie języka kaszubskiego

mgr Ewelina Makowska

makowska@womczest.edu.pl

Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2018/2019

1. 100 rocznica odzyskania niepodległości – wychowanie do wartości i kształtowanie patriotycznych postaw uczniów.
2. Wdrażanie nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego. Kształcenie rozwijające samodzielność, kreatywność i innowacyjność uczniów.
3. Kształcenie zawodowe oparte na ścisłej współpracy z pracodawcami. Rozwój doradztwa zawodowego.
4. Rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli. Bezpieczne i odpowiedzialne korzystanie z zasobów dostępnych w sieci.

ORE

Materiały dla nauczycieli szkół ćwiczeń – Języki obce

🕒 1 lutego 2018

✓ Lubię to!

JĘZYKI OBCE

Źródło: <https://www.ore.edu.pl/2018/02/materiały-dla-nauczycieli-szkół-ćwiczeń-języki-obce/> [dostęp: 17.01.2019 r.]

1. Kształtowanie postaw autonomicznych
2. Kompetencje kluczowe na lekcji języka obcego
3. Środowisko sprzyjające uczeniu się języka obcego
4. Rozwijanie motywacji do nauki języka obcego
5. Nowoczesne technologie w nauczaniu i uczeniu się języka obcego
6. CLIL – zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe
7. CLIL w praktyce
8. Język angielski we wczesnej edukacji językowej
9. Planowanie i organizacja zajęć językowych
10. Kompetencja interkulturowa

Kompetencja kluczowa

Kompetencja jest kombinacją wiedzy, umiejętności i przyjmowanej postawy. Kompetencje kluczowe to kompetencje, które wspierają: rozwój osobisty, włączanie się w życie społeczne, aktywne obywatelstwo i możliwość znalezienia zatrudnienia.

Kompetencje kluczowe

1. porozumiewanie się w języku ojczystym;
2. porozumiewanie się w językach obcych;
3. kompetencje matematyczne
i podstawowe kompetencje naukowo-
techniczne;
4. kompetencje informatyczne;

Kompetencje kluczowe

5. umiejętność uczenia się;
6. kompetencje społeczne i obywatelskie;
7. inicjatywność i przedsiębiorczość;
8. świadomość i ekspresja kulturalna.

Co to jest świadomość i ekspresja kulturalna?

To uznanie ważności i szacunek dla kreatywnego wyrażania myśli, doświadczeń i emocji poprzez różne środki, włączając w to muzykę, performance, literaturę, sztuki wizualne.

Co to jest świadomość i ekspresja kulturalna?

Na świadomość i ekspresję kulturalną składają się m.in.: podstawowa wiedza na temat głównych dzieł kultury (w tym również kultury popularnej), świadomość dziedzictwa kulturowego własnego kraju i Europy oraz ich miejsca w świecie, umiejętność odniesienia własnej kreatywności i ekspresywności do kreatywności i ekspresywności innych osób, umiejętność zidentyfikowania i wykorzystania możliwości realizowania działalności kulturalnej, otwartość na różne formy ekspresji kulturowej i szacunek dla odmiennych kultur.

U S T A W A
z dnia 6 stycznia 2005 r.
o mniejszościach narodowych i etnicznych
oraz o języku regionalnym

Art. 19.

1. Za język regionalny w rozumieniu ustawy, zgodnie z Europejską Kartą Języków Regionalnych lub Mniejszościowych, uważa się język, który:

- 1) jest tradycyjnie używany na terytorium danego państwa przez jego obywateli, którzy stanowią grupę liczebnie mniejszą od reszty ludności tego państwa;
- 2) różni się od oficjalnego języka tego państwa; nie obejmuje to ani dialektów oficjalnego języka państwa, ani języków migrantów.

2. Językiem regionalnym w rozumieniu ustawy jest język kaszubski. Przepisy art. 7-15 stosuje się odpowiednio, z tym że przez liczbę mieszkańców gminy, o której mowa w art. 14, należy rozumieć liczbę osób posługujących się językiem regionalnym, urzędowo ustaloną jako wynik ostatniego spisu powszechnego.

Kaszuby i język kaszubski

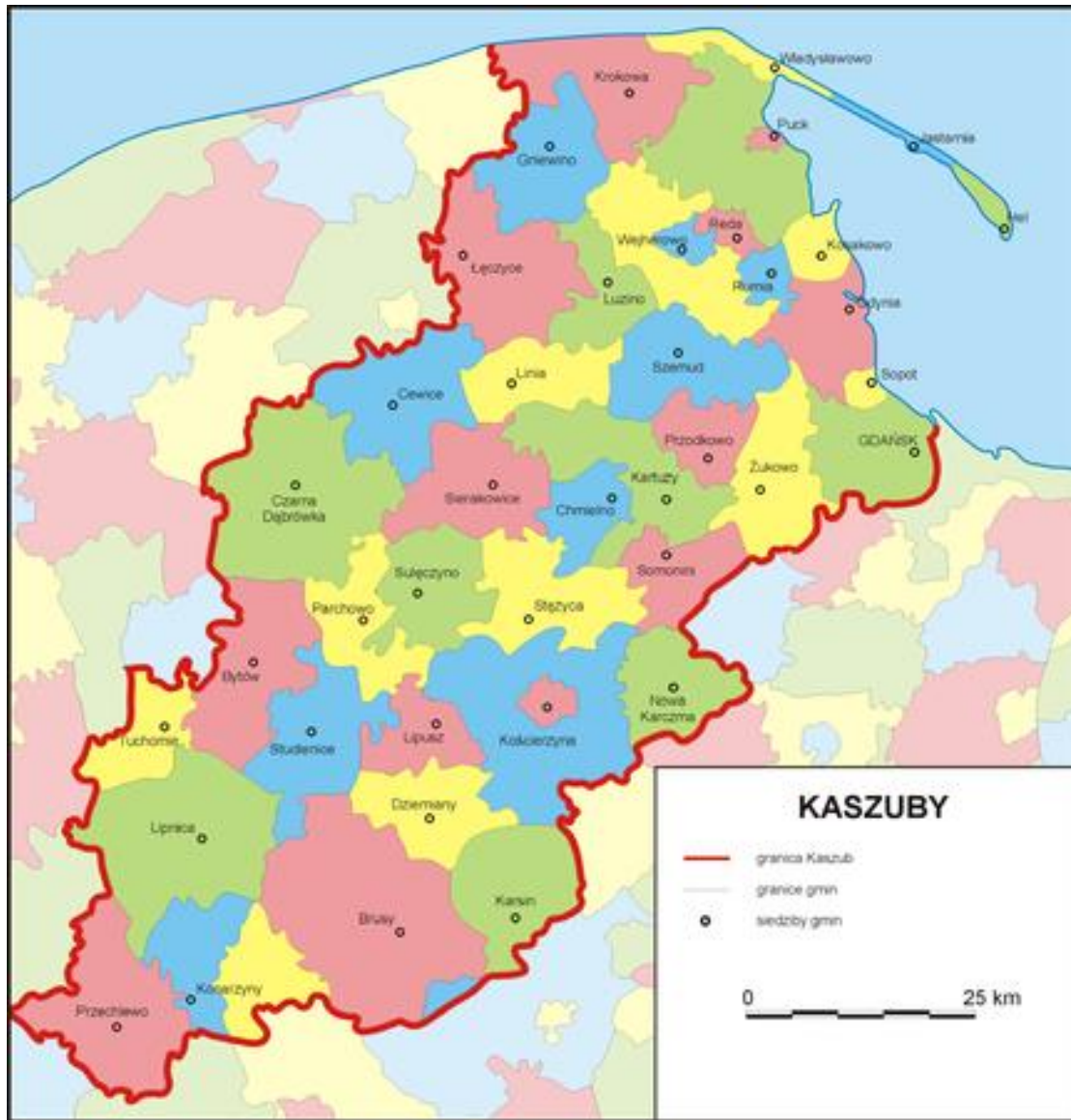

Źródło: By Kaszëbskô Jednota - <http://kaszebko.com/herb-godlo-i-flaga-narodowa.html>, CC BY-SA 4.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=74946292> [dostęp: 17.01.2019 r.]

Flaga kaszubska

Źródło: By vectorization: JDavid - Praca własna, based on:Herb i flaga Nasze Kaszuby - Zasoby Kaszubsko-Pomorskie, Domena publiczna, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=709445> [dostęp: 17.01.2019 r.]

Źródło: By Jan Mordawski & Poznaniak (wektoryzacja) - Praca własna na podstawie: Jan Mordawski: Geografia współczesnych Kaszub [w:] Historia, geografia, język i piśmiennictwo Kaszubów. Gdańsk: Wydaw. M. Rożak : Instytut Kaszubski, 1999. s. 103 ISBN 83-86608-65-X, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=16096612> [dostęp: 16.01.2019 r.]

Kaszuby (kaszub. Kaszëbë lub Kaszëbskô) – region kulturowy w północnej Polsce, będący częścią Pomorza Gdańskiego. Zamieszkują tu m.in. Kaszubi (autochtoniczni Pomorzanie) posługujący się etnolektem kaszubskim, cieszącym się statusem języka regionalnego.

Istniały i istnieją różne hipotezy na temat pochodzenia nazwy Kaszuby. Zastanawiano się nad tym już w średniowieczu; z tego okresu pochodzi hipoteza, jakoby nazwa Kaszuby (w formie Casshubi) wywodziła się od długich, szerokich szat, ułożonych w fałdy (huby), stąd kasać huby miało oznaczać układany w fałdy.

Największą popularność wśród badaczy zyskała jednak etymologia zaproponowana przez ks. Stanisława Kujotą, mówiąca o tym, że nazwa tej krainy pochodzi od rzeczownika kaszuby, który oznaczał „wody niezbyt głębokie, wysoką trawą porośnięte”.

Język kaszubski, dialekt kaszubski (nazwy własne: kaszëbsczi jãzëk, kaszëbskô mòwa, pòmòrsczi jãzëk, kaszëbskò-słowińskô mòwa) – [...] w zależności od przyjętych kryteriów uznawana za odrębny język lub dialekt języka polskiego. [...] albo określa się ją jako etnolekt. Z prawnego punktu widzenia kaszubszczyzna jest w Polsce językiem regionalnym.

Kaszubskim posługuje się w Polsce na co dzień **108 tys. Kaszubów.**

Ludność według języka używanego w domu, płci oraz charakteru miejsca zamieszkania w 2011 roku.
W: Ludność. Stan i struktura społeczno-demograficzna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 [on-line]. Główny Urząd Statystyczny. s. 94. [dostęp 2013-04-14]. W internecie:
https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C4%99zyk_kaszubski [dostęp: 16.01.2019 r.]

Jest jedyną pozostałością słowiańskich dialektów pomorskich. Należy do grupy języków lechickich, w jej centralnej odmianie, bliski standardowemu językowi polskiemu, z wpływami języka dolnoniemieckiego oraz wymarłych połabskiego i pruskiego.

Najstarsze teksty zawierające zapisy kaszubskie pochodzą z 1402 r., przy czym są to teksty polskojęzyczne zawierające kaszubizmy, a nie teksty zapisane w całości po kaszubsku.

Używana obecnie forma pisana języka kaszubskiego jest ewolucją zaproponowanej w 1879 roku przez Floriana Ceynowę w wydanej w 1879 roku w Poznaniu „Zarés do Grammatikj Kašébsko-Słovjnskjè Mòvé”.

Status prawny języka kaszubskiego w Polsce reguluje ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, definiując go jako **język regionalny**.

Zgodnie z nią istnieje możliwość używania przed organami gminy, obok języka polskiego, języka kaszubskiego jako języka pomocniczego – pierwsza dokonała tego położona w powiecie bytowskim **gmina Parchowo**.

Obecnie w Polsce istnieje kilkadziesiąt szkół, w których dzieci uczą się kaszubskiego (ponad 10 tys. osób w roku szkolnym 2008-2009).

Od 2005 roku istnieje możliwość zdawania z niego egzaminu maturalnego.

Język kaszubski

MOK-R1_1P-182 poziom rozszerzony – arkusz + zasady oceniania

Język łemkowski

MOZ-R1_1P-182 poziom rozszerzony – arkusz + zasady oceniania

Język litewski

MOL-P1_1P-182 poziom podstawowy – arkusz + zasady oceniania

MOL-R1_1P-182 poziom rozszerzony – arkusz + zasady oceniania

Język ukraiński

MOU-P1_1P-182 poziom podstawowy – arkusz + zasady oceniania

MOU-R1_1P-182 poziom rozszerzony – arkusz + zasady oceniania

Język białoruski

MOB-P1_1P-182 poziom podstawowy – arkusz + zasady oceniania

Egzamin maturalny z języka kaszubskiego

Przeczëtôj tekst i wëkònôj zadania 1.–5. Òdpòwiescë dôwôj blós pò kaszëbskù.

Jan Dosz

Czë biblioteczi dobrze służą Tatczëznie?

Ni ma mòżnoscë, żebë zachòwac kaszëbską mòwã bez rozwoju pismieniznë! Le jak tu jã rozwijac, skòrno Kaszëbi nie chcą czëtac, abò [...] nie rozmiejã czëtac pò kaszëbskù. Kò je w tim kãsk pròwdë. Skąd bë mielë dobrze rozmiec czëtac, czej sã w szkòle nie ùczëlë? Ale czë to mòże służec za pòwòd, bë nie kùpiwac kaszëbskich ksążk? Bùten szëkù! Jeżlë nie kùpiã, tej jak mają sã nauczëc?! Taczé tłòmaczënié to je le wëmówka przed ùczbòwnã zgnilotã [...] – to je zamikanié sã w òbjimie swòjégò zgnilusowatégò kòmfortu.

Źródło:

https://cke.gov.pl/images/EGZAMIN_MATURALNY_OD_2015/Arkusze_egzaminacyjne/2018/formula_od_2015/jezyk_kaszubski/MOK-R1_1P-182.pdf [dostęp: 17.01.2019 r.]

Zadanie 3. (0–1)

Wëbierzë pasowne zakùnczenié pòdónégò zdaniô.

Ùżëti w drëdżim akapice zwrot *pùszczac na wid* znaczy

- A. puszczać światło na.
- B. wysyłać do światła.
- C. kierować na światło.
- D. ujrzyć światło dzienne.

Zadanie 4. (0–1)

Pódôj synonimë nôslédnëch kaszëbsczich słowów i wërażeniô.

dokôz – .....

bùten szëkù – .....

sparłãczëc – .....

Źródło:

https://cke.gov.pl/images/EGZAMIN_MATURALNY_OD_2015/Arkusze_egzaminacyjne/2018/formula_od_2015/jezyk_kaszubski/MOK-R1_1P-182.pdf [dostęp: 17.01.2019 r.]

W języku kaszubskim wydawane są
książki i czasopisma,
emitowane są regionalne programy
radiowe i telewizyjne.

W języku kaszubskim jest też odprawiana
liturgia słowa w kościołach.

Na Uniwersytecie Gdańskim
w Instytucie Filologii Polskiej
od 2009 roku na kierunku
filologia polska prowadzona jest
specjalność nauczycielska
– nauczanie języka polskiego
i wiedzy o języku i kulturze kaszubskiej
(kaszubistyka).

Od 2014 roku na Uniwersytecie Gdańskim
funkcjonuje odrębny kierunek:
Etnofilologia kaszubska,
całkowicie poświęcony kaszubskiej kulturze.

  UNIWERSYTET GDAŃSKI

REKRUTACJA STUDENCI PRACOWNICY ABSOLWENCI BIZNES & PARTNERZY MEDIA

Strona główna » Rekrutacja » Studia I i II stopnia oraz jednolite magisterskie » Kierunki studiów » Etnofilologia kaszubska - stacjonarne I stopnia

Studia I i II stopnia oraz jednolite magisterskie

Kierunki studiów

- Aktualności
- Rekrutacja 2018/2019 ▶
- Rekrutacja 2019/2020
- Kontakt

Etnofilologia kaszubska

Studia stacjonarne I stopnia

autor Szymon Leśkiewicz

Rok akademicki: 2018/2019

Zarejestruj się

Wydział Filologiczny

Strona WWW Wydziału: <http://www.fil.ug.edu.pl/>

Źródło: https://ug.edu.pl/rekrutacja/studia/kierunki_studiow/20182019/etnofilologia_kaszubska-stacjonarne-i_stopnia
[dostęp: 17.01.2019 r.]

Kaszubistyka jest też jedną ze specjalizacji specjalności neofilologicznych (anglistyki i germanistyki) w ośrodku zamiejscowym w Kartuzach Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi.

Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Kartuzach kształci też na kierunkach:

PEDAGOGIKA >>

Czytaj więcej na stronie *kierunku*

FILOLOGIA >>

Czytaj więcej na stronie *kierunku*

W tym między innymi:

- filologia germańska z kaszubistyką
- filologia angielska z kaszubistyką

Do zapisów tekstów w mowie kaszubskiej początkowo używano alfabetu ogólnopolskiego (np. Hieronim Derdowski), jednak nie oddawał on w pełni cech fonetycznych kaszubszczyzny. Florian Ceynowa, badacz kaszubskiej kultury, tworząc unikatowy alfabet, rozwiązał problemy pojawiające się w trakcie przenoszenia mowy kaszubskiej na papier.

Alfabet kaszubski zawiera następujące litery:

Aa Aą Ãã Bb Cc Dd Ee Éé Ěě Ff Gg Hh Ii Jj
Kk Ll Łł Mm Nn Óó Ôô Pp Rr Ss
Tt Uu Ùù Ww Yy Zz Żż

W tym niewystępujące w alfabecie polskim:

- ã – nosowe „a” (IPA: [ã]) (tzw. a z blewiązką)
- é – w przybliżeniu „yj” (IPA: [e], [ej]) (tzw. e ze strizkã)
- ë – między „e” i „a” (IPA: [ə]) (tzw. „szwa”)
- ò – „łe” (IPA: [wɛ]) (tzw. labializacja)
- ô – w zależności od gwary tożsame z „o” lub bardziej pochylone w kierunku „e” (IPA: [ɔ] lub [ɔ̃]) (tzw. o z dakã)
- ù – „łu” (IPA: [wu]).

Ekspresja kulturalna

UCZ SIĘ KASZUBSKIEGO
Z
KAMERDYNEREM
Cz. 3 WAKACJE

Kaszëbsczé nótë

Abecadło kaszubskie

To je krótczé, to je dhudzé, to kaszëbskô stolëca To są basë To są skrzëpczi to ôznôczô Kaszëba. To je rideł, to je ticz, to są chòjnë, widłë gnojné. To je prosté, to je krzëwé,

to je slédné kôło wôzné. To są hóczi, to są ptôczì, to są prësczé pótorôczì. To je klëka, to je wót, to je całé, a to pót. To je môłé, a to wiôldzë, to są jinstrumenta wszelczé.

Kaszubskie Nuty , KASZËBSCZÉ NÓTË, Abecadło kaszubskie

Òjczy nasz, jaczy jes w niebie,
niech sã swiãcy Twòje miono,
niech przindze Twòje królestwò,
niech mdze Twòja wòlò
jakno w niebie tak téz na zemi.
Chleba najégò pòwszednégò dôj nóm
dzysò
i òdpùscë nóm naje winë,
jak i më òdpùszcziwómë naszym
winowajcóm.
A nie dopùscë na nas pòkùszeniò,
ale nas zbawi òde zlégò. Amen

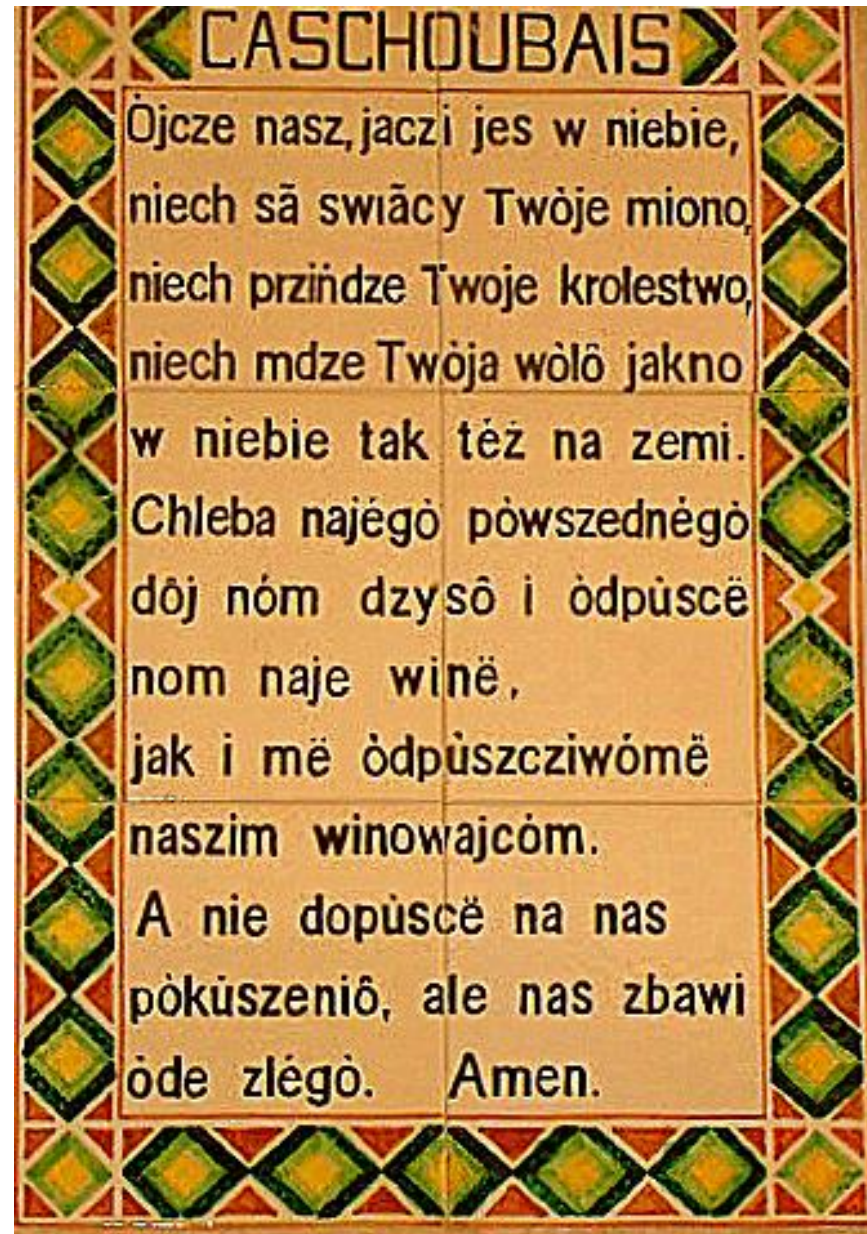

Modlitwa "Ojcze nasz" po Kaszubsku

Kaszëbsczi: Jerozolëma,
kòscel Pater noster, "Òjczye
nasz" pò kaszëbskù
Polski.

Tekst modlitwy Ojczye nasz
po kaszubsku w kościele
Pater noster w Jerozolimie.

Legenda o powstaniu Kaszub

LEGENDA O POWSTANIU KASZUB Warsztaty animacji SMF Wejherowo 2015

Natalia Szroeder MÓWI PO KASZUBSKU

Abelard Giza czyta po kaszubsku bajkę pt. "Sziszkwòwé złoto"

Netografia

1. <https://www.gov.pl/web/edukacja/podstawowe-kierunki-realizacji-polityki-oswiatowej-panstwa-w-roku-szkolnym-20182019> [dostęp: 17.01.2019]
2. <https://www.ore.edu.pl/2018/02/materialy-dla-nauczycieli-szkol-cwiczen-jezyki-obce/> [dostęp: 17.01.2019 r.]
3. <https://pl.wikipedia.org/wiki/Kaszuby> [dostęp: 16.01.2019 r.]
4. https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C4%99zyk_kaszubski [dostęp: 16.01.2019 r.]
5. <https://cke.gov.pl/egzamin-maturalny/egzamin-w-nowej-formule/arkusze/2018-2> [dostęp: 17.01.2019 r.]
6. https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_MATURALNY_OD_2015/Arkusze_egzaminacyjne/2018/formula_od_2015/jezyk_kaszubski/MOK-R1_1P-182.pdf [dostęp: 17.01.2019 r.]
7. https://ug.edu.pl/rekrutacja/studia/kierunki_studiow/20182019/etnofilologia_kaszubska-stacjonarne-i_stopnia [dostęp: 17.01.2019 r.]
8. <https://www.ahe.lodz.pl/kartuzy/studia-i-stopnia> [dostęp: 17.01.2019 r.]
9. <https://www.youtube.com/watch?v=0xm748Psi9o> [dostęp: 17.01.2019 r.]
10. https://www.youtube.com/watch?v=4CVNx_9IRZ4 [dostęp: 17.01.2019 r.]
11. <http://www.kaszubi.pl/o/luzino/artykulmenu?id=173> [dostęp: 17.01.2019 r.]
12. <https://www.youtube.com/watch?v=Z-sMEsaUHTc> [dostęp: 17.01.2019 r.]
13. By Aw58 - Praca własna, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=24638589> [dostęp: 17.01.2019 r.]
14. <https://www.youtube.com/watch?v=Wn6YJZ9F-0o> [dostęp: 16.01.2019 r.]
15. <https://www.youtube.com/watch?v=dFrZXH8iHvw> [dostęp: 17.01.2019 r.]
16. <https://www.youtube.com/watch?v=OurFVCblQW4> [dostęp: 15.01.2019 r.]
17. <https://www.youtube.com/watch?v=5PW-JSLZ3Jo> [dostęp: 15.01.2019 r.]

Dziękuję za uwagę

Ewelina Makowska

makowska@womczest.edu.pl